

ԳՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Մ. ԱՔԵՂԵԱՆ, «ՄՈՒՇՆԵՐ»։ Շուշի, 1888 թ. 8-ժալ 108 եր.
տառ № 12. Թուղթը և տիպը մաքուր, գինը 40 կոպ.։

Հեղինակը երևի կամեցել է հասարակութեանը ծանօթացնել իր բանաստեղծական շնորհքի հետ և ալդ պատճառով լուս է ածել ալդ ոտանաւոր «Նմուշները»։ Ոտանաւորների մի քանիսի նիւթը հին եկեղեցական ավանդութիւններից է և ամենաալլանդակ կերպով, իբրև թէ «ժողովրդականացրած»։ Ընթերցողի վերալ ալդ՝ բանաստեղծական ոգուց բոլորովին զուրկ՝ ոտանաւորները ալնալիսի տպաւորութիւն են թողնում, որ կարծես հեղինակը զօռով իր մտքից հանել է բառեր և կուտակել նոցա միմիանց վերալ, միալն պահպանելով չալիը։ Զալի համար նա զոհում է ամեն բան և թուլ է տալիս, օրինակ, ալսալիսի բռնութիւններ լեզուի վերալ. «լսում'ի» (փոխանակ լսում էի), «հիմ'» (փոխանակ հիմա), «ահա'նտեղ» (փոխանակ ահա ալնտեղ)։ Խրթին բառերի կողքին չանկարծ ամենաուամկական բառեր և ոճեր. օրինակ, «բրմուտ, խիշտ, դանդաչումն, թօն, հիւղ, մլար, ժխոր, նենգժեռ» և ալլն, և դոցա կողքին՝ «կալնում, հրէն, զարդանդում, դարա, զաղւում» և ալլն։ Պ. Աբեղեանը նորոգում է էլի մի անհամ անհարազատութիւն մեր լեզուի մէջ. «նէ, ներա» իգ. սեռի համար, փոխանակ «նա, նորա»։ Առհասարակ լեզուն շատ անհարթ և անալսորժ է։

Ճաշակ տալու համար ընթերցողին հեղինակի ինքնուրոյն ոտանաւորների մասին, գեղարւեստական-բանաստեղծական կողմից, լառալ բերենք մի քանի կտորներ.

Սուրբ Վարդանը հեծաւ իւր ձին,
Զալնեց հալոց գիւղ ու քաղաք,
«Ով սէր ունի լուս-Հաւատքին,
Թո՛ղ գալ, ասաց, նա իմ քամակ»։ (եր. 27)

Ահա և մի սիրահարական բանաստեղծութիւնից մի նկարչական կտոր (եր. 81).

Անդադրում գետակն է ալլք
Միալն վարելով միւլում,

Եւ քամին, տիրուն իմ Ալիկ,
Մէկ-մէկ հանդարտուկ շնչում:

Բերենք մի կտոր էլ, ուր կը տեսնէք ինչ բանաստեղծական համեմատութիւն է անում հեղինակը (Եր. 90),

Ա'խ, անցաւ, կորաւ, իմ ոսկի երազ,
Սրախ մէջ մնաց միայն մռայլ մութ,
Ինչպէս վերջավառ ժպտոն հեղանազ
Շուտով մթնեցնում է արեամուտ...

Պ. Աբեղեանը արեւ է մի քանի թարգմանութիւններ գերմաներէնից, ֆրանսերէնից և ռուսերէնից: Թարգմանիչը չէ ասում թէ գերմանական բանաստեղծութիւնները արդեօք թարգմանել է բնագիրներէից, թէ ռուսական թարգմանութիւններէից: Առհասարակ բոլոր «Նմուշներ»-ի թարգմանութիւնները անգղն են և չեն չափնում բնագիրների ոճն ու ոգին: Հասկացողութիւն տալու համար ընթերցողին ալի թարգմանութիւնների մասին, չառաջ բերենք Գեօթէի Erbkönig-ի թարգմանութիւնը՝ «Մէրու-Շահապետ» (Եր. 77): Համեմատելու համար բնագրի հետ, մի քանի կտորներ բերենք և կը տեսնէք՝ որքան թարգմանութիւնը հեռու է բնագրից թէ բառերի և թէ ընդհանուր ոճի ու ոգու կողմից: Ահա օրինակներ զատ-զատ տուներից:

Wer reitet so spät durch Nacht und Wind...

Ան ո՞վ արշաւում գիշերը ցրտին...

Mein Sohn, was birgst du so bang dein Gesicht

Որդի, ինչ ես կուչ եկել՝ ինձ կայնում:

Der Erbkönig mit Kron und Schweif.

Մէրու-Շահապետ, ագին, հրէն, երկանն:

In dürren Blättern säuselt der Wind.

Ան քամին խշշաց հանեց սոսափին:

Erlkönig hat mir ein Leid gethan.

Մէրու-Շահապետ, մէջքս, կոտրեց. և ալն:

Ալի ալլանդակութիւն է և ոչ բանաստեղծական թարգմանութիւն: Աւելի լաւ կ'անէր պ. Աբեղեանը, եթէ ալի «Նմուշները» պահէր իր մօտ անտիպ՝ միայն իբրեւ «պատանեկութեան ժամերից վիշառակ»,

Լ. Ս.